

„Junge Oper“ jako hudební příležitost pro mládež

BARBORA KADLČÍKOVÁ

Summary

Article Titel: „Junge Oper“ as a musical opportunity for young people

The author outlines in the article the quality of the Czech opera theatres dramaturgy in relation to the child/adolescent audience and compares it with the German system of the Young Opera studios.

Na rozdíl od většiny českých filharmonických orchestrů věnujících se pravidelně dětskému a mladému publiku v rámci svých abonentních řad nebo nedělních koncertů pro rodiče s dětmi připravují česká operní divadla dětská představení mnohdy jen jako „vedlejší produkt“ dramaturgického plánu. Vhodné kusy ze stabilního repertoáru¹ jsou nabízeny buď zcela bez úprav, ve zkrácené verzi nebo s průvodním slovem – jako např. nová inscenace ústecké *Rusalky*. Zřídka se divák setká s operním zpracováním cíleným přímo na dětského diváka (Národní divadlo Brno – *Papageno hraje na kouzelnou flétnu*)² a skoro vzácností na repertoáru jsou pak tzv. „dětské opery“. V této oblasti patří dík Národnímu divadlu moravskoslezskému v Ostravě, které (i vzhledem k faktu, že jako jediné v republice disponuje vlastním Dětským operním studiem) zařazuje na repertoár tyto opery poměrně pravidelně.³ Nejnovější ostravskou dětskou operní premiérou je Brittenův *Komínček* uváděný společně s prologem – divadelní hrou *Hrajeme operu* – nabízejícím divákům účast na přípravách samotné opery. Pohled za kulisy a do obvykle nepřístupných koutů divadla poskytuje malým (a velkým) také Národní divadlo Praha při návštěvě opery *Čarokraj* soudobého českého autora Marka Ivanoviče. „Doplňkové služby“ divadel, jakými jsou – po vzoru zahraničí – prohlídka zákulisí, workshopy nebo interaktivní formy

zapojení dětí do děje ve snaze přilákat nové, mladé diváky se však jen pomalu stávají samozřejmou součástí dětských operních produkcí.

Označíme-li dětský operní repertoár v českých divadlech za skromný, pak opera pro mládež je v našich končinách pojmem prakticky neexistujícím. Divadla nepředkládají dospívajícím věkově adekvátní a přitažlivá témata. Nabízí se srovnání se sousedním Německem. Většina německých operních domů uvádí pravidelně kromě úprav klasických repertoárových kusů pro mladé diváky⁴ také řadu známých (např. Engelbert Humperdinck: *Hänsel und Gretel*), ale i méně známých dětských oper. Významný podíl přitom tvoří díla soudobých autorů psaná často na objednávku konkrétních divadel. Řada operních souborů navíc disponuje operním studiem⁵ nebo zvláštním oddělením připravujícím výhradně produkce pro děti a mládež.⁶

Vedle pohádkových námětů pro nejmenší diváky se stále častěji prosazují témata určená dospívajícím. Opery pro mládež námětově reflektují aktuální společenskou situaci a každodenní život současných teenagerů. Velký úspěch sklidila např. inscenace Junge Oper Stuttgart *Gegen die Wand* skladatele Ludgera Vollmera (2010/2011) zabývající se tématem turecko-německých vztahů, drogové závislosti i boje za osobní svobodu a štěstí v prostředí spojujícím

západoevropský liberalismus s tureckou rodinnou tradicí.⁷ Spojením německého a tureckého kulturního dědictví je také pohádka ze současnosti o přátelství i závisť Wüstenwind/Çöl Rüzgarı⁸ premiérována v rámci Junge Oper v Mannheimu. Turecký skladatel skloubil evropský hudební jazyk s řadou orientálních prvků. Nejbližší premiérou Staatsoper Hannover je operní thriller *Hübsch/Hässlich*⁹ zobrazující vnitřní svět dívky, která se po smrti otce jen těžce vyrovnává s vlastním dospíváním, ale i novým milostným vztahem své matky. Další úroveň interaktivity mezi divadlem a jeho publikem nabízí projekt Junge Oper Stuttgart *Smiling Doors* (2011) – skutečný „Gesamtkunstwerk“ spojující formu činohry, improvizace, opery a workshopu. Celek je koláží textů a hudby mladých návštěvníků divadla na zadané téma. Pod vedením týmu Junge Oper¹⁰ vzniklo představení, ve kterém zdravé a nemocné děti na scéně mluví nebo zpívají o svých zkušenostech s rakovinou, smrtí, odcizením, bojem a nadějí na život. Některá divadla (např. i Semperoper Dresden) navíc pořádají konkurzy na obsazení sborových rolí jednotlivých představení.

Mladí hudebně nadaní a nadšení amatéři tak získávají příležitost vyzkoušet si profesionální hudební práci a stát se krátce součástí divadelního souboru.

Další pedagogicky velmi přínosnou aktivitou Junge Oper jsou vedle workshopů pro mladé návštěvníky také workshopy a semináře pro učitele. V návaznosti na repertoárové tituly jsou učitelům představovány interaktivní metody a scénické hry, pomocí kterých mohou připravit své žáky a studenty na návštěvu konkrétních představení.¹¹

Závěrem

Česká operní divadla proklamují snahu přilákat do hlediště mladé publikum. Nenabízejí však mnoho příležitostí k formální i tematicky zajímavým zážitkům, a to zejména pro starší děti a dospívající. Fungující model Junge Oper v německy mluvících zemích dokazuje, že správnou dramaturgií a vstřícností vůči mladému divákovi je možné dosáhnout znatelných výsledků na poli kulturního a hudebního vzdělávání mládeže. Nutno však podotknout, že většina souborů Junge Oper je spolufinancována ze soukromých zdrojů.

Poznámky

- 1 Otázka, zda je konkrétní titul vhodný a atraktivní pro mladé publikum, je samozřejmě zcela subjektivní a naprosto v pravomoci dramaturgů a managementu jednotlivých scén – např. zařazení Pucciniho opery *Turandot* nebo Bizetovy *Carmen* v italském, resp. francouzském originále do nabídky Státní opery Praha pro děti se autorce jeví jako sporné. Základem repertoáru dětských představení jsou ovšem v českých divadlech klasické národní kusy jako *Rusalka*, *Prodaná nevěsta* a *Čert a Káča*.
- 2 *Papageno spielt auf der Zauberflöte* – úprava Mozartovy *Kouzelné flétny* do podoby dětského představení vytvořená Eberhardem Streulem v roce 1980 na objednávku Nationaltheater Mannheim.
- 3 Z posledních let jmenujme např. Mozartovu prvotinu *Bastien a Bastienka*, Trojanův *Kolotoč*, Červenou *Karkulku* ostravského studenta Juraje Čiernika nebo řadu projektů Pavla Helebranda.
- 4 Vedle klasicky pohádkových témat jako *Kouzelná flétna* najdeme např. i dětská zpracování Wagnerových oper – *Malý Siegfried* (*Der kleine Siegfried*) na repertoáru Deutsche Oper Berlin nebo dlouhodobý projekt Bayreuther Festspiele provádějící ve zhruba 2 hodinách celým *Prstenem Nibelungů*.
- 5 Operní studia v německy mluvících zemích tvoří mezičlánek mezi univerzitním uměleckým vzděláváním a divadelním angažmá. Nadaným mladým pěvcům, ale i korepetitorům a režisérům nabízejí možnost absolvovat postgraduální kurzy zakončené certifikátem a zároveň sbírat jevištní zkušenosti jak v rámci repertoáru divadla, tak ve vlastních představeních a koncertech členů studia – často zaměřených právě na mladé publikum.

- 6 Názvy těchto oddělení se mohou mírně lišit – obvyklá jsou označení Kinderoper, Junge Oper, Junge Szene. Např. Kinderoper v Kolíně nad Rýnem jen v letošní divadelní sezóně uvede 2 premiéry a 4 obnovené premiéry oper pro mladé publikum, 4 z nich vznikly přímo na zakázku kolínské opery.
- 7 Zajímavostí je, že hlavní roli turecké dívky Sibel ztvárnila mladá česká mezzosopranistka Tereza Chyňavová.
- 8 *Wüstenwind/Çöl Rüzgari* – v překladu z němčiny/turečtiny: *Pouštní vítr*. Opera tvůrčího tandemu SelimDogru (Istanbul, hudba) a Sophie Kassies (Amsterdam, text).
Nationaltheater Mannheim – Junge Oper [online]. [cit. 2012-04-23]. Dostupné na World Wide Web: http://www.nationaltheater-mannheim.de/de/junge_oper/junge_oper.php.
- 9 *Hübsch/Hässlich* – v překladu z němčiny: *Hezká/Ošklivá*, původní anglický titul: *The Beauty School*. Autorkou hudby je švédská skladatelka Karin Rehnqvist.
Staatsoper Hannover – Junge Oper [online]. [cit. 2012-04-23]. Dostupné na World Wide Web: http://www.staatstheater-hannover.de/oper/index.php?m=132&f=07_seiten&ID_Seite=55.
- 10 Hudební vedení: Ro Kuijpers, režie: Margarethe Mehring-Fuchs a Barbara Tacchini.
Staatstheater Stuttgart – Junge Oper [online]. [cit. 2012-04-23]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.staatstheater-stuttgart.de/spielplan/349/smiling-doors/>.
- 11 Věková hranice pro účast je obvykle 14–26 let, zkouší se 1–3× týdně ve večerních hodinách tak, aby nebyla narušena školní docházka.

Resumé

Autorka v článku nastiňuje kvalitu dramaturgie českých operních divadel ve vztahu k dětskému a dospívajícímu divákovi a srovnává ji s německým systémem Junge Oper.

Klíčová slova: opera pro děti, opera pro mládež, Junge Oper.

Keywords: opera for children, opera for teenagers, Junge Oper.

MgA. Barbora Kadlčíková vystudovala operní zpěv na Fakultě umění Ostravské univerzity. V současné době působí jako sólistka opery Severočeského divadla v Ústí nad Labem. V rámci doktorského studia na UJEP v Ústí nad Labem se zabývá tvorbou Jana Nováka.

beriberi@seznam.cz